

Т. В. Хронюк,
магістрант ННІ педагогіки
(Магістратура 8.18010020 "Управління
навчальним закладом "Житомирського державного
університету імені Івана Франка, м. Житомир)
e-mail: tatka06-1993@mail.ru

Роль управлінської компетенції у підготовці студентів ВНЗ

У статті розглянуто питання формування управлінської компетентності в умовах професійно-креативного середовища ВНЗ, яке складається з системи умов організації життєдіяльності майбутніх спеціалістів, спрямоване на формування їхнього ставлення до світу, до своєї майбутньої діяльності. Саме за рахунок створення умов та правильно організованої роботи можна спрямувати студентів на кінцевий результат, виховувати відповідальність, формувати самостійність, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, критично оцінювати та використовувати інформацію.

Актуальність нашої теми полягає в тому, що сьогоднішній день обумовлений швидкими змінами як в науці, економіці, так і в цілому в життєдіяльності людини. Щоб опанувати все швидко і якісно, адаптуватися до нових умов та бути конкурентноспроможними на ринку праці, насамперед, потрібно навчитися оперувати власними знаннями, тобто вміти активно діяти, швидко приймати рішення. А це означає, що випускник ВНЗ повинен володіти азами і управлінської діяльності, який зможе своєчасно зорієнтуватися, тобто перебудуватися і стане користуватися попитом на ринку праці. Тому, підготовка професійно компетентних фахівців є одним із головних завдань української системи освіти.

Термін управління має свою специфіку і право на існування в педагогіці, оскільки по-перше, в управлінській діяльності потрібно враховувати в рівній мірі як інтереси суспільства і держави, так і особистісні інтереси, що проходить активну стадію соціального формування в закладі освіти. По-друге, здійснюється управління, а не маніпуляція розвитком та вихованням особистості, яка в багатьох соціальних аспектах ще не сформувалася, тобто не дійшла соціальної зрілості [2, 3].

Проблему визначення рівня професійної компетентності керівників системи загальної середньої освіти, його співвідношення з рівнем професійної кваліфікації та вдосконалення професіоналізму досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені в різні періоди функціонування системи освіти. Даному питанню присвячені праці О. Атласова, Л. Берестова, С. Бондирева, Т. Браже, Ю. Варданяна, В. Воронцова, І. Зимньої, І. Ісаєва, І. Колесникова, Є. Климова, Н. Кузьміна, Н. Лобанова, А. Маркової, Л. Мітіна, А. Міщенко, Є. Павлютенкова, Н. Переломова, О. Попова, Н. Пряжнікова, В. Сластьоніна, Т. Шадріна, Т. Шамова, А. Щербакова та ін. Вимоги до управлінської компетентності спеціалістів постійно зростають, про що свідчать провідні дослідження В. Андрущенко, С. Батишева, Л. Ващенко, Л. Даниленко,

Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, М. Захарова, І. Зязюна, А. Калініна, В. Кременя, Ю. Конаржевського, А. Новикова, В. Олійника Є. Павлютенкова, В. Пікельна, М. Поташника. [5]

Разом із тим серйозним питанням, яке потребує вирішення є формування управлінської компетентності у студентів ВНЗ. Мета статті є визначення ролі управлінської компетенції у підготовці майбутніх фахівців в умовах фахової підготовки.

Для сучасного фахівця формування управлінської компетентності є необхідною складовою професійної компетентності, що є умовою ефективного й продуктивного здійснення своєї подальшої професійної діяльності. Категорія «професійна компетентність» визначається головним чином рівнем професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, її мотивованими прагненнями до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи [1, с.14.]. Отже, щоб розкрити проблему, для початку з'ясуємо, що таке професійна управлінська компетентність. У сучасній науці під цим поняттям криється сукупність особистісних можливостей посадової особи, її кваліфікаційні знання, досвід, що дають змогу брати участь у виробленні певного кола рішень або самостійно вирішувати певні питання завдяки наявності відповідних знань і навичок [1]. До психологічних особливостей особистості й професійної діяльності, які визначають рівень його управлінської компетентності, зараховують уміння створити ефективну управлінську команду; здатність бачити перспективи розвитку своєї діяльності й самому їх визначати; швидке реагування на зміну ситуації; самостійність і винахідливість у прийнятті управлінських рішень; установку на розвиток організації; творчу активність і здатність до нововведень; рішучість і динамічність у своїх вчинках і думках (В. Бондар, М. Грішина, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, В. Пікельна та ін.). Російський дослідник А. Новиков в структуру управлінської компетентності включає знання іноземних мов, володіння комп'ютером, екологічні та економічні знання, маркетинг, захист інтелектуальної власності. Він також визначає такі якості особистості, як самостійність дій, творчий підхід до будь-якої справи, готовність постійно оновлювати знання, гнучкість розуму, уміння вести діалог, співпрацювати в колективі [2]. Отож, аналіз різних наукових підходів щодо сутності поняття «управлінська компетентність» показує, що воно відтворює відпрацьовану досвідом систему знань, умінь, навичок, здібностей, професійно-особистісних якостей, професійних норм і моделей поведінки, а з іншого — є психологічним інструментом впливу на особистісно-професійний розвиток і поведінку.

Другим важливим питанням у пошуку розв'язання нашої проблеми є виявлення умов, за яких ці якості мають формуватися. І тут ми спробуємо знайти відповідь у науковця Ягоднікової В. В. «Формування управлінської компетентності в умовах професійно-креативного середовища ВНЗ». Згідно наукових досліджень О. Мудрика, який стверджує, що одним із шляхів формування управлінської компетентності майбутніх фахівців виступає

професійно-креативне навчально-виховне середовище ВНЗ. Саме середовище виступає способом трансформації зовнішніх відношень у внутрішню структуру особистості. Ягоднікова В. В вважає, що важливі відкриття зробили науковці Т. Нийт, М. Хейдметс. Вони таке середовище розглядають як засіб самоекспозиції людини і об'єкт ідентифікації. Сучасний філософський погляд на середовище ґрунтується на розумінні його як багато-структурної системи, яка містить різноманітні взаємозв'язки предметно-матеріального та духовно-особистісного характеру [3]. Через середовище освіта і виховання здійснюють адаптацію особистості до життєвих і професійних обставин. Професійно-креативне навчально-виховне середовище ВНЗ складається з системи умов організації життєдіяльності майбутніх спеціалістів, які спрямовуються на формування їхнього ставлення до світу, до своєї майбутньої діяльності (З. Н. Курлянд) [4]. Складовими такого середовища виступають: предметно-просторова організація середовища, інтерактивні методи навчання, сучасні технології навчання, студентське самоврядування, пошуково-дослідна робота студентів. Створення професійно-креативного середовища передбачає предметно-просторову організацію середовища в якому є обладнання педагогічного процесу, устаткування, передбачено використання засобів масової інформації, комп'ютерів, інтернету, електронних підручників, відео програм тощо. Використання цих засобів в навчальному процесі забезпечує взаємодію між студентами та студентами і викладачами, сприяє організації сумісної діяльності. Правильно організована робота передбачає внесок кожного учасника в кінцевий результат, а діяльність кожного студента набуває колективного характеру. Це спрямовує студентів на кінцевий результат, виховує відповідальність за досягнутий результат, формує самостійність, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, критично оцінювати та використовувати інформацію.

Науковцями і практиками признано, що набуття знань, формування умінь і навичок, розвиток особистісних і професійно значущих якостей у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця є найбільш ефективними у використанні в освітній процес інтерактивних методів навчання. Це сприяє розвитку самостійності, ініціативності, вмінню приймати рішення, відповідальності за себе та групу, культурі спілкування. Найбільш відомі методи інтерактивного навчання: кейс – метод, метод проектів, метаплан, командні конкурси і змагання. А також широко використовуються елементи і прийоми інтерактивного навчання в традиційних формах навчання вищої школи - робота в парах, у МГ (малі, робочі або творчі групи), методи обговорення проблеми, „мозковий штурм”, „відкритий мікрофон”, „дерево рішень” тощо. Інтерактивні методи передбачають використання сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів навчання. Студенти активно взаємодіючи між собою і викладачем, використовують моделювання життєвих і професійних ситуацій, що дають змогу створити ситуації пошуку,

співпереживання, суперечностей, ризику, сумніву, переконання, задоволення, аналізу та самооцінки своїх дій, спільне розв'язання проблем.

Сучасні технології навчання, такі як рольові та ділові ігри, організаційно-діяльні ігри, ігрове моделювання явищ, розігрування ситуацій, ігри-тренінги, дебати, диспути стимулюють інтерес студентів до розв'язання професійних проблем, які передбачають наявність певної суми знань та забезпечує їх практичне застосування. Крім того, позитивним у сучасних технологіях є набуття студентами таких умінь і особистісних рис як: планувати свою роботу, використовувати багато джерел інформації, самостійно відбирати й накопичувати матеріал, аналізувати, аргументувати факти, приймати рішення, встановлювати соціальні контакти, створювати кінцевий продукт, розкриття соціальної цінності та ролі «я» в самореалізації професійних і життєвих планів та потреб, формування управлінських і професійно важливих якостей[5].

Необхідною умовою формування управлінської компетентності майбутніх фахівців є становлення і подальший розвиток активності громадянської і життєвої позиції. Саме студентське самоврядування є ефективною умовою розвитку у студентів управлінської компетентності. Тут вони набувають цінний досвід управлінської діяльності та розвивають управлінські навички: вміння приймати рішення, здібність об'єктивно аналізувати і оцінювати результати; вміння здійснювати контроль тощо.

Пошуково-дослідна робота спрямовується на організацію навчально-пізнавальної діяльності, яка сприяє надбанню студентами нового досвіду [4]. До пошуково-дослідної роботи можна віднести: дискусії з наукових проблем, бібліографічний пошук, моделювання певних процесів, фактів явищ, проведення навчального дослідження, участь в наукових студентських товариствах, участь у наукових студентських конференціях, семінарах, круглих столах стосовно проблем майбутньої професії. Це є однією з форм самовираження особистості студента, розвиває його творче мислення, ініціативність, самостійність, формує здатність до творчого розв'язання завдань, спрямовують майбутніх фахівців на самовдосконалення, налаштовують на постійний пошук, самоосвіту, впливає на особистісний та професійний ріст.

Таким чином, можна стверджувати, що професійно-креативне навчально-виховне середовище у ВНЗ є дієвим, ефективним, впливовим, сприяє на мотивацію навчання студентів, на формування управлінської компетентності, на набуття досвіду творчої та професійної діяльності.

Узагальнюючи існуючі точки зору щодо управлінської компетентності, тобто вміння використовувати на практиці сучасні організаційно-управлінські принципи і методи; застосувати власні повноваження у вирішенні питань, брати відповідальність за виконання рішень; уміння чітко поставити ціль і завдання; здібність об'єктивно аналізувати і оцінювати результати; вміння здійснювати контроль; вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, критично осмислювати й використовувати різноманітну інформацію; творчий підхід до справи, наявність певних

лідерських якостей, таких як: відповідальність, обов'язковість, цілеспрямованість, ініціативність, самостійність, дисциплінованість, здібність приймати правильні рішення в умовах невизначеності, вміння підтримувати свій авторитет здобувається студентами у ВНЗ. І чим краще це виявлене у студентські роки, тим існує більше гарантій на більш ефективне використання їх виконуючи професійні функції на фоні високого рівня ділових і особистісних якостей, в управлінні процесами і людьми.

Список використаних джерел та літератури

1. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність як технологія педагогічної дії [Електронний ресурс] / Іван Андрійович Зязюн. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvmdu/Ped/2008_23_1/tom1/1_1.pdf.
2. Васильченко Л. В. Управлінська культура і компетентність керівника / Васильченко Л. В. – Х. : Основа, 2007, -176 с. – (Б-ка журн. «Управління школою»; Вип. 3(51))
3. Дубревський Ю. М. Управлінська компетентність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту[Електронний ресурс] / Ю. М Дубревський. – Режим доступу: – www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-06/08dymres.pdf · Файл PDF
4. Курлянд З. Н. Професійно-креативне середовище ВНЗ – передумова підвищення якості підготовки майбутніх фахівців / З. Н. Курлянд // е-журнал «Педагогическая наука: история, теория, практика, тенденции развития» / Выпуск № 1 [2009] [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://intellect-invest.org.ua/rus/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2009/
5. Новиков А. Научно-экспериментальная работа в образовательном учреждении / А. Новиков. – М. : Профессиональное образование, 1996. – 131 с.
6. Ягоднікова В. В. Формування управлінської компетентності в умовах професійно-креативного середовища ВНЗ [Електронний ресурс] / В. В. Ягоднікова. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/28_OINXXI_2010/Pedagogica/72526.doc.htm

Т. Хронюк

Роль управленческой компетенции в подготовке студентов вузов

В статье рассмотрены вопросы формирования управленческой компетентности в условиях профессионально – креативной среды вуза, состоящее из системы условий организации жизнедеятельности будущих специалистов, направленное на формирование их отношения к миру, к своей будущей деятельности. Именно за счет создания условий и правильно организованной работы можно направить студентов на конечный результат, воспитывать ответственность, формировать самостоятельность, умение ориентироваться в информационном пространстве, критически оценивать и использовать информацию.

Т. Chronyuk

The role of managerial competence in training university students

The paper deals with the formation of managerial competence in a professional - creative environment of the university, consisting of a system of organization of life conditions of future professionals, aimed at the formation of their relationship to the world, to its future activities. It is through the creation of conditions and well-organized work can send students on the final result, educate responsibility to shape independence, ability to navigate the information space, critically evaluate, and use information.